

De gezindheid die in Christus Jezus was

Filippenzen 2:5-8

Uit *Toewijding aan Christus*, door George Christopher Willis¹

Toen een broeder me enige jaren geleden voorstelde een reeks artikelen te schrijven over de brief aan de Filippiërs, gingen mijn gedachten onmiddellijk naar het gedeelte waar we nu aan toe gekomen zijn; en ik dacht: “Wie is tot deze dingen bekwaam?” Wie is bekwaam om zulke woorden te verklaren?

Het is een van de meest diepgaande gedeelten van de bijbel. In enkele eenvoudige woorden zien we de weg voor ons die onze Heiland is gegaan, van zijn hemelse heerlijkheid naar de diepte van ellende op Golgotha.

Geve de Heer genade dat schrijver en lezer dit terrein mogen betreden met gebogen hoofd en ont-schoeide voeten.

Niet alleen is dit gedeelte zo verheven, dat het voor de menselijke geest haast niet mogelijk is de inhoud ervan te omvatten, hoewel het in heel eenvoudige woorden is neergeschreven, maar ook het Grieks is soms verre van gemakkelijk te begrijpen, alsof zelfs de meest geschikte menselijke taal niet bij machte is de verborgenheden van de Godheid te beschrijven.

“Want die gezindheid zij in u”, (d.w.z. die gezindheid zij de grondslag van uw denken en voelen), “die ook in Christus Jezus was” (de grondslag van zijn denken en voelen).

In de tweede helft van dit vers staat in het Grieks geen werkwoord. Wij hebben er in het Nederlands wel een nodig. Wij hebben daar staan “was”, maar er is in het Grieks eigenlijk geen enkele reden om de betekenis te beperken, hetzij tot het verleden, hetzij tot het heden. Zelfs nu Hij verhoogd is tot de hoogste heerlijkheid is Hij dezelfde Jezus en zouden we “was èn is” kunnen schrijven.

“Die gezindheid, die ook in Christus Jezus was”. Welke gezindheid is dat? Een volkomen en absolute zelfverloochening. Die gezindheid zou de oplossing betekenen van alle onenigheid, alle verdeeldheid, alle misverstanden en moeilijkheden.

“Wij hebben de zin van Christus” (1 Kor. 2:16).

Wij moeten van Christus “leren” (Matth. 11:29).

Wij hebben “Christus aangedaan” (Gal. 3:27).

Wij moeten “zijn voetstappen navolgen” (1 Petr. 2:21).

Christus moet “in onze harten wonen” (Ef. 3:17).

“Die in de gestalte van God zijnde”.

De Geest begint hier te beschrijven wat deze gezindheid van Christus is. Het is onmogelijk hierover te schrijven zonder terug te vallen op het Grieks, de taal die de Geest met grote zorg en onderscheidingsvermogen gebruikt. Het Grieks is een veel rijkere taal dan de onze. Er kunnen verschillen in uitgedrukt worden zoals wij het in onze taal niet kunnen.

In dit gedeelte staan drie woorden voor “zijn”:

1 - te zijn (einai).

2 - vooraf te zijn, blijven bestaan (huparchein).

¹ De schrijver van dit boek, G.C. Willis, was jarenlang als zendeling in China werkzaam. Nadat zijn werk door de communistische machtsovername onmogelijk geworden was, heeft hij in verschillende landen in het Verre Oosten gearbeid, maar vooral in Hong-kong, waar hij in 1975 ontslapen is.

3 - beginnen te zijn (ginesthai).

Het is niet zonder betekenis dat de Heilige Geest deze drie verschillende woorden gebruikt. Het tweede (huparchein) komt hier in vers 6 voor: “in de gestalte van God zijnde”. In dit woord komt uit dat Christus Jezus “in de gestalte van God” was vóór Hij als mens naar de aarde kwam. Het is in volkomen overeenstemming met Joh. 1:1: “In het begin was het Woord; en het Woord was bij God; en het Woord was God”, en het bewijst, dat Hij al bestond in de gestalte van God, hoewel het niet met zoveel woorden zijn eeuwig bestaan bewijst. Dat zien we uit andere Schriftwoorden, b.v. Psalm 90: 2: “Van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God”; Joh. 1 en andere Schriftgedeelten.

In dit gedeelte zien we een weg, een trap van zeven treden naar beneden, van de troon naar het kruis. Laten we nooit vergeten dat het begin van deze weg de grondslag van alles is: dat Christus Jezus in de gestalte van God al vóór alles bestond. De duivel doet al zijn best ons deze waarheid te ontnemen. De kribbe en het kruis zouden nooit bestaan hebben wanneer er te voren niet de troon was geweest (Hebr. 1:8). In Jes. 6 neemt de Geest van God ons als het ware mee achter het voorhangsel en laat ons iets zien van die troon, als Jesaja “de Here ziet zitten op een hoge en verheven troon en zijn zomen vulden de tempel. Serafs stonden boven Hem; ieder had zes vleugels: met twee bedekte bij zijn aangezicht, met twee bedekte hij zijn voeten, met twee vloog hij. En de een riep de ander toe: Heilig, heilig, heilig is de Here der heerscharen, de ganse aarde is van zijn heerlijkheid vol. En de dorpelposten beefden van het luide roepen en het huis werd vervuld met rook. Toen zei de ik: “Wee mij, ik ga ten onder... want mijn ogen hebben de Koning, de Here der heerscharen gezien”. [vs. 1-5].

In Joh. 12:37-41 wordt ons geopenbaard, dat Hij, die Jesaja zag en van Wie hij sprak - de Koning, de Here der heerscharen, voor Wie de serafs hun aangezicht bedekten, onze Heer Jezus Christus Zelf is. In Jesaja zien we Hem in zijn heerlijkheid door de omsluiting van het vlees heen, b.v. als Hij in zijn gesprek met Nicodemus zegt: “Wij spreken wat wij weten en wij getuigen wat wij gezien hebben” (Joh. 3:11).

Br. Kelly heeft hierover geschreven: “Heel duidelijk is het hier dat de Heer spreekt als iemand die heel betrouwbaar met God omgaat, niet alleen als iemand die namens God optrad, maar als iemand die spreekt met Gods eigen gezag, iemand die volmaakt en volkomen thuis is bij God - “wij spreken wat wij weten”. En het Griekse woord voor “weten” wijst op een intieme, persoonlijke kennis; niet zoals een profeet, die doorgeeft wat hem gegeven is, maar als iemand die God en zijn heerlijkheid bewust kende. Alleen God had het recht zo te spreken en niemand anders. En hier spreekt Jezus in het bewustzijn van deze Goddelijke kennis. Tegelijkertijd getuigt Hij van wat Hij gezien heeft. Hij was niet alleen degene die van God gekomen was en weer tot God zou teruggaan, maar ook degene die, daar Hij God was, kon spreken over een heerlijkheid waarin Hij geweest was. Hij was bij God en Hij was God. En op grond van deze volmaakte kennis van God en deze betrouwbaarheid met de hemel verklaart Hij: “Wij spreken wat wij weten, en wij getuigen wat wij gezien hebben”.

“In de gestalte van God”.

Er worden drie woorden gebruikt die de algemene gedachte van overeenkomst uitdrukken:

- 1 - Gestalte (morphé).
- 2 - Uiterlijke vorm (schéma).
- 3 - Gelijkenis (homoïoma).

Het eerste is alleen toepasselijk op God, want dit alleen heeft de zin van “wezenlijke hoedanigheid”, niet van uiterlijk voorkomen. We hebben geen goede vertaling voor het woord morphé. Wel komt het voor in het woord metamorfose, waarbij het voorvoegsel meta wijst op “verandering”; het is dus een verandering in de wezenlijke hoedanigheid. We spreken van metamorfose bij rotsen waarvan structuur en innerlijke vorm veranderd is door ontzettende hitte en druk.

Het tweede woord, schéma, spreekt van een uiterlijke verschijning. We kunnen rotsen beschilderen zodat ze er heel anders gaan uitzien, maar hun wezenlijke hoedanigheid blijft dezelfde; het zijn dezelfde rotsen hoewel ze er anders uitzien. hun schéma is veranderd. Maar deze verandering is tijdelijk.

Woorden van dezelfde oorsprong komen voor in Rom. 12:2: “Wordt niet gelijkvormig aan deze wereld”. Een ware christen kan naar het uiterlijk gelijk worden aan de wereld. Een zuster heeft b.v. haar haren kort geknipt en haar gezicht opgemaakt, en is zo gelijkvormig (sun-schéma) aan deze wereld (en broeders kunnen net zo goed gelijkvormig aan deze wereld zijn), maar de wezenlijke hoedanigheid blijft dezelfde. Diep van binnen, waar alleen God kan zien, is hij of zij nog een christen. En dan gaat het verder: “Maar wordt veranderd (hier staat het woord metamorfose), door de vernieuwing van uw gemoed”. En in Rom. 8:29 zien we dat God ons bestemd heeft om aan het beeld van zijn Zoon gelijkvormig (sun-morphos) te zijn. God heeft ons bestemd om in wezen, innerlijk veranderd te worden en gelijk te worden aan het beeld van zijn Zoon. In Fil. 3:20 zullen we zien dat de Heer Jezus het lichaam van onze vernedering veranderen zal (metaschématizo) tot gelijkvormigheid (summorphos) aan het lichaam van zijn heerlijkheid. Dit schijnt ons te willen zeggen dat de Heer Jezus de vergankelijke, uitwendige vorm van ons lichaam, dat alle verschijnselen van verval kan vertonen, waar haar en tanden vaak uitgevallen zijn, zó zal veranderen dat het in zijn wezenlijke hoedanigheid gelijk is aan het lichaam van zijn heerlijkheid. Maar ook nu, hier op aarde, kunnen we door de Geest veranderd worden (een metamorfose ondergaan) van heerlijkheid tot heerlijkheid.

Hoe dit kan? Door te zien op de heerlijkheid van de Heer; hoewel nu nog door een donker glas, zoals we als kinderen naar de zon keken door een donker glaasje, omdat het zonlicht te fel was voor onze ogen (2 Kor. 3:18).

Maar wat de Heer Jezus betreft: bij Hem was nooit sprake van metamorfose, van een verandering van zijn wezen, daar Hij God Zelf is. Vóór Hij op aarde kwam, was Hij in de gestalte van God. Hij behoefde niet veranderd te worden, om God gelijk te zijn. Hetzelfde woord wordt gebruikt in Matth. 17:2 en Mark. 9:2, waar gezegd wordt dat het lichaam, dat de Heer had aangenomen toen Hij mens werd, werd veranderd. Ik denk dat dit hier zo is omdat het hier een beeld betreft van het aannemen van het opstandingslichaam dat eeuwig zal zijn.

“Die in de gestalte van God zijnde, het geen roof geacht heeft God gelijk te zijn” (Fil. 2:6).

Dit is een zin waarvan het heel moeilijk is zeker te zijn dat we de goede vertaling geven. Het wordt op verschillende wijze vertaald. Het schijnt me toe dat de Geest ons dit wil zeggen: Christus Jezus beschouwde zijn “God gelijk zijn” niet als iets wat Hij voor Zichzelf ten nutte zou kunnen maken, maar Hij ontledigde Zichzelf. Ik zal niet proberen aan te tonen waarom het Griekse nieuwe testament me deze uitleg als de goede laat zien; het zou me te ver voeren.

Een andere vertaling die me aanspreekt is: “Hij zag zijn gelijkheid aan God” niet als een schat die stevig vastgehouden moest worden. Nee, Hij ontledigde Zichzelf. Ik heb evenwel de indruk dat de eerstgenoemde vertaling nauwkeuriger is, maar ik weet het niet zeker.

De Heer Jezus Christus was al van alle eeuwigheid in de gestalte van God; Hij was God gelijk. Hij was (en is) de metgezel van de Here (Zach. 13:7). Hij hoefde daar niet naar te grijpen; Hij was het rechtens. Maar Hij had deze heerlijkheid, majesteit en onbegrensde macht kunnen gebruiken voor Zichzelf om er groter door te worden. Maar dit deed Hij niet. Integendeel, Hij ontledigde Zichzelf. Wonderbare, weergaloze, onuitsprekelijke genade! Het woord “gelijk” (“God *gelijk* te zijn”) staat in het onzijdig meervoud en dit is niet zonder bedoeling. Iemand heeft gezegd: “de aandacht wordt meer gevestigd op de karaktereigenschappen dan op de persoon”, en een ander veronderstelt dat de Geest de mannelijke vorm vermijdt, om niet het risico te lopen het wezen van de Godheid te scheiden. We zouden het graag beter willen verstaan, maar misschien moeten we wachten tot we thuis zijn en we “kennen zoals we gekend zijn”.

“Die in de gestalte van God zijnde, het geen roof geacht heeft God gelijk te zijn, maar heeft zichzelf ontledigd”.

“Ontledigde zichzelf” komt waarschijnlijk het dichtst bij het Grieks. “Maakte zichzelf tot niets” is misschien gemakkelijker te begrijpen en geeft evengoed de juiste bedoeling weer. Hoe dan ook, de waarheid blijft dezelfde: *Hij*, van wie gezegd wordt in Kol. 1:19 dat het de gehele Volheid behaagde

in Hem te wonen, Hij, die alles in allen vervult (Ef. 1:23), Hij ontledigde Zich. Onbeperkt had Hij Zich alles kunnen toe-eigenen, maar Hij ontledigde Zich.

Zie Hem daar in de kribbe liggen. Kent u een ander koningskind dat ooit vrijwillig in een kribbe heeft gelegen?

Zie Hem vermoeid van de reis bij de bron zitten.

Zie Hem op de berg, als alle mensen naar hun huis gaan, en Hij daar blijft omdat Hij geen thuis heeft. De vossen hebben holen en de vogels nesten, maar de Zoon des mensen had geen plaats waar Hij het hoofd kon neerleggen, tot Hij op het kruis uitriep: “Tetelestai” - “Het is volbracht”, en het hoofd boog. (Voor “neerleggen” in Luk. 9:58 en “boog” in Joh. 19:30 wordt hetzelfde woord gebruikt).

Zie Hem als Hij honger heeft. Hoor Hem roepen: “Mij dorst”! Luister naar zijn zuchten en zijn gevee en bedenk - dat is Hij, die gelijk is aan God, die in de gestalte van God was - maar Hij heeft Zichzelf ontledigd.

“Want gij kent de genade van onze Heer Jezus Christus, dat Hij, terwijl Hij rijk was, ter wille van u arm is geworden, opdat gij door zijn armoede rijk zoudt worden” (2 Kor. 8:9).

Meer dan 50 jaar geleden heeft dit kleine vers, die paar woorden, mijn hele leven en mijn hele kijk op het leven veranderd. God geve dat deze woorden het leven van velen nog mogen veranderen.

Hij maakte Zichzelf tot niets.

Hij ontledigde Zichzelf.

Verwondert het u dat ik zo lang stil sta bij deze woorden? Voor mij behoren ze tot de kostbaarste uit de gehele Schrift.

Ik ben kort geleden een paar weken in Canada geweest. Een broeder sprak over een gezin dat we beiden kenden en zei: “Zij zijn geen Canadezen. De echte Canadezen streven er naar zoveel mogelijk geld bij elkaar te krijgen en hun huizen van alle gemakken te voorzien, en dat komt in *hun* hoofd niet op”. Zeker was hun oog gericht op Hem die Zichzelf ontledigde.

“Leeg” - het schildert ons iemand die met lege handen staat, van alles verstoken. “Vol ben ik heengegaan, maar leeg heeft mij de Here doen terugkeren” (Ruth 1:21).

De landlieden zonden de slaven “met lege handen weg” (Mark. 12:3). Wij proberen meestal onszelf “vol” te maken; Hij ontledigde Zich. Wij zoeken naam te maken; Hij niet. Als Hij een geldstuk wilde zien, moest Hij er iemand om vragen. Als Hij geld wilde hebben om de belasting te betalen, moest Hij een vis gebieden daarin te voorzien. Ja, Hij heeft Zich ontledigd.

Zeven treden van vernedering

“Want die gezindheid zij in u, die ook in Christus Jezus was, die in de gestalte van God zijnde, het geen roof geacht heeft God gelijk te zijn, maar:

- 1 - heeft Zichzelf vernederd,
- 2 - en heeft de gestalte van een slaaf aangenomen,
- 3 - en is de mensen gelijk geworden,
- 4 - en uiterlijk een mens bevonden,
- 5 - heeft Hij Zichzelf vernederd,
- 6 - en is gehoorzaam geworden tot de dood,
- 7 - ja, tot de dood van het kruis.”

De eerste stap hebben we overdacht: “Hij heeft Zichzelf ontledigd”. Dit deed Hij toen Hij nog in de gestalte van God was, en het was liefde die Hem er toe bracht Zich van al zijn heerlijkheid te ontledigen. Toch hield Hij nooit op God te zijn. De baby in de kribbe was Emmanuël “God met ons”; de God, die alle dingen draagt door het woord van zijn kracht, even waarachtig als op het ogenblik dat alle dingen door Hem en tot Hem werden geschapen.

Laten we ons nu eerst eens afvragen, waarom de Heilige Geest ons deze weg van de eeuwige Zoon van God laat zien, deze weg die van de hoogste heerlijkheid naar de diepste diepte van smaad en lijden voerde. Het is Gods bedoeling dat wij Hem zó zien en dat daardoor de gezindheid die in Christus Jezus was, bij ons gevormd wordt. Wij willen graag omhoog komen; Hij kwam naar beneden. Dat is die gezindheid, die we zo graag zouden willen hebben als we Hem, hier op aarde, gelijk willen zijn. Geve de Heer dat we dat steeds in gedachten houden wanneer we de volgende zes treden omlaag overdenken!

Niet alleen ontledigde Hij Zichzelf van alle heerlijkheid die Hij in de gestalte van God had, maar Hij nam ook de gestalte van een slaaf aan. Hij had de gestalte van een keizer of koning kunnen aannemen en in rijkdom en weelde kunnen leven; maar nee, Hij ontledigde Zichzelf en nam weloverwogen de gestalte van een slaaf aan. En het is opmerkelijk dat het woord “gestalte” hetzelfde woord is als in het voorgaande vers “de gestalte van God” en zoals we zagen betekent dat niet: uiterlijk voorkomen, maar slaat op het innerlijke wezen. Hij was niet, zoals een toneelspeler, verkleed als slaaf, ofschoon we Hem in Joh. 13 ook uiterlijk in het karakter van een slaaf zien, als Hij zijn kleren aflegt, een linnen doek neemt en Zich daarmee omgordt en het werk van slaven doet: voeten wassen. Petrus was zich dit volkomen bewust, en ik denk dat hij daaraan dacht, toen hij later schreef: “Weest allen tegenover elkaar met ootmoed bekleed” (1 Petr. 5:5), want letterlijk uit het Grieks vertaald staat er: “Gordt het slavenkleed aan”. Hier zien we de innerlijke, wezenlijke eigenschappen, de Geest van onze Heer Zelf, zodat we niet anders kunnen dan Hem bewonderen en aanbidden. De Hebreeuwse slaaf in Exodus 21 is hiervan een heel duidelijk beeld. Hij moest zijn meester zes jaar dienen, maar in het zevende jaar “zal hij om niet als een vrij man weggaan”. Maar wanneer hij dan zou zeggen: “Ik heb mijn heer, mijn vrouw en mijn kinderen lief, ik wil niet als vrij man weggaan, dan zal zijn heer hem bij de goden brengen, hij zal hem bij de deur of de deurpost brengen, en zijn heer zal zijn oor met een priem doorboren *en hij zal hem voor eeuwig dienen*”.

Dat doorboorde oor was het onderpand en het bewijs dat hij voor eeuwig zijn slaaf zou zijn. De doorboorde handen en voeten, de doorstoken zijde zeggen ons hetzelfde van Christus Jezus, “die Zichzelf heeft ontledigd en de gestalte van een slaaf heeft aangenomen”.

Maar van wie was Hij dan de slaaf? “Ik heb mijn heer lief... en hij zal *hem* voor eeuwig dienen”. Hier, in de brief aan de Filippiërs wordt het er niet bij gezegd wie Hij als slaaf diende. Ja, Hij zegt Zelf: “Ik ben niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen”, en dan doelt Hij op de noden van ons, mensen; en nu, op zijn troon, dient Hij ons nog als onze Voorspraak en onze Middelaar. En zelfs nadat Hij naar de heerlijkheid teruggekeerd was en zijn discipelen uitgingen en overal predikten, “werkte de Heer mee” (Mark. 16:20), en met deze werken sluit het evangelie, waarin Hij beschreven wordt als de volmaakte dienstknecht. En zo zien we Hem nog steeds dienend en werkend - maar laten we goed bedenken dat Hij niet de slaaf van mensen was, maar de slaaf van God. “Ik heb mijn Heer lief”.

De volgende trede is: “Hij is de mensen gelijk geworden”. Het woord “geworden” zouden we ook kunnen vertalen met “geboren”: het is Hetzelfde woord dat we tweemaal in Gal. 4:4 vinden. Maar “gelijk geworden” komt toch waarschijnlijk wel het dichtst bij de betekenis. Hier wordt in het Grieks *homoioma* gebruikt - het derde woord dat in dit hoofdstuk voor “gelijkenis” gebruikt wordt. Dit woord vinden we ook in Rom. 8:3: “door zijn eigen Zoon in een gedaante gelijk aan het vlees van de zonde te zenden”. Uiterlijk was Hij zoals alle andere mensen. Judas moest de dienaars die Hem gevangen kwamen nemen een wenk geven, omdat niets Hem bijzonder onderscheidde van anderen, ook geen stralenkrans of iets dergelijks, zoals we wel eens op plaatjes zien. “Hij is de mensen gelijk geworden”.

De vierde trede naar beneden was: “uiterlijk een mens bevonden”. Ik geloof dat het woord “bevonden” dezelfde betekenis heeft als in Luk. 17:18: “Is er niemand ‘gevonden’, die terugkeert om God eer te geven dan deze vreemdeling?” Zo ook in Hand. 5:39 (het woord “blijkt” is daar letterlijk “gevonden wordt”) en 2 Kor. 5:3. Het woord “uiterlijk” is letterlijk “in uiterlijke verschijning”; hier wordt het woord “schéma” gebruikt. Hij nam dus de gestalte van een slaaf aan, de innerlijke, we-

zenlijke eigenschappen van een slaaf, maar zijn uiterlijk was dat van een mens. Misschien moeten we niet zeggen “een mens” want nooit was er een mens als Hij, omdat Hij God Zelf was; toch was Hij uiterlijk als mens bevonden.

Jesaja riep uit: “Och, dat Gij de hemel scheurdet, dat Gij nederdaaldet” (hoofdstuk 64:1). Dat is precies wat God gedaan heeft. Hij daalde neer, maar in het uiterlijk van een mens. En toch was Hij, zolang Hij hier op aarde was, altijd “Emmanuël” - “God met ons”.

De volgende trede is: “Hij heeft Zichzelf vernederd”, misschien beter: “Hij maakte Zichzelf gering” of “zeer gering”. Als God ontledigde Hij Zich, als mens maakte Hij Zich gering. Dit is een stap lager dan “Hij werd uiterlijk een mens bevonden”, want als mens had Hij evengoed keizer of koning kunnen zijn, zoals we eerder opmerkten, maar Hij maakte Zich gering, Hij vernederde Zichzelf. Hij kon zeggen van Zichzelf: “Ik ben zachtmoedig en nederig van hart”. En bedenken we dan dat Hij is “de Hoge en Verhevene, die in eeuwigheid troont en wiens naam de Heilige is” (Jes. 57:15).

Nu wij zijn weg van vernedering hebben overdacht, kunnen we beter begrijpen wat hier op volgt: “In de hoge en in het heilige woon Ik en bij de verbrijzelde en nederige van geest”.

Wat is het voor ons allen noodzakelijk op Hem te zien om enigermate veranderd te worden naar dit beeld, om die gezindheid in ons te hebben die in Christus Jezus was.

En nu komen we tot de stap waarvan we zouden veronderstellen dat het de laatste is, die Hij zou kunnen nemen: “Hij is gehoorzaam geworden tot de dood”. Hij had de gestalte van een slaaf aangenomen en wat een slaaf paste was gehoorzaamheid - en die gehoorzaamheid betoonde Hij tot de dood. Hij was gehoorzaam aan de wil van de Vader. De Heer had gezegd: “Niemand heeft groter liefde dan deze, dat iemand zijn leven inzet voor zijn vrienden”. En zijn dood aan het kruis openbaarde niet alleen zijn oneindige liefde, maar ook zijn toegewijde gehoorzaamheid. Kon Hij nog een stap naar beneden? Kon Hij dieper afdalen dan de dood? De Vader, die met volmaakt welbehagen zijn weg hier gadesloeg, ziet nog één stap meer: niet alleen was Hij gehoorzaam tot de dood, maar die dood was de dood van het kruis met al zijn verschrikking, schande en doodsangst. Wat deze dood inhield komt uit in 1 Kor. 1:23: “Christus, de Gekruisigde, voor de joden een ergernis”; Gal. 5:11: “de ergernis van het kruis”; Hebr. 12:2: “het kruis heeft verdragen en de schande heeft veracht”. Er was geen dood waarvoor men zo zou terugschrikken als voor de kruisdood. En ook *deze* stap, deze diepste stap van vernedering, deed de Heer der heerlijkheid.

“Die gezindheid zij in u, die ook in Christus Jezus was”.

“Wie zijn kruis niet opneemt en Mij navolgt, is Mij niet waardig” (Matt. 10: 38).